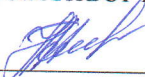


**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**  
**УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА**

Кафедра садово-паркового господарства

**“ЗАТВЕРДЖУЮ”**

Гарант освітньої програми

  
\_\_\_\_\_ І.М. Пушка

“ 01 ” 09 2022 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**Основи композиції та образотворчого мистецтва**

Освітній рівень: перший (бакалаврський)

Галузь знань: 20 «Аграрні науки та продовольство»

Спеціальність 206 «Садово-паркове господарство»


Освітня програма: Садово-паркове господарство

Факультет: Лісового і садово-паркового господарства

Умань – 2022 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Основи композиції та образотворчого мистецтва» для здобувачів вищої освіти спеціальності 206 «Садово-паркове господарство» освітньої програми «Садово-паркове господарство» – Умань: Уманський НУС, 2022. – 15 с.

Розробник: Величко Юлія Анатоліївна, кандидат с.-г. наук, доцент

 Величко Ю.А.


Робоча програма затверджена на засіданні  
кафедри садово-паркового господарства

Протокол № 1 від “30” серпня, 2022 року

Завідувач кафедри

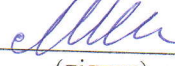
садово-паркового господарства

“30” серпня 2022 року

 (підпис) (Величко Ю.А.)

Схвалено науково-методичною комісією факультету лісового і садово-паркового господарства

Протокол № 1 від “01” вересня 2022 року

Голова  (підпис) (Шемякін М.В.)

“01” вересня 2022 року

©УНУС, 2022 рік

© Величко Ю.А., 2022 рік

## 1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів: – ECTS – 4	Галузь знань 20 аграрні науки та продовольство	Обов'язкова	
Модулів – 3	Спеціальність 206 садово-паркове господарство	<b>Рік підготовки:</b>	
Змістових модулів – 5		1-й	3-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання		<b>Семестр</b>	
Загальна кількість годин – 120		2-й	6-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4		Освітній рівень: бакалавр	<b>Лекції</b>
	Освітня програма: Садово-паркове господарство	28 год.	Год.
		<b>Практичні, семінарські</b>	
		32 год.	Год.
		<b>Лабораторні</b>	
		год.	Год.
		<b>Самостійна робота</b>	
		60 год.	Год.
		<b>Індивідуальні завдання:</b> год.	
		<b>Навчальна практика</b>	
		год.	Год.
		Вид контролю: залік	

## 2. Мета та завдання навчальної дисципліни

**Мета дисципліни** — теоретична і практична підготовка студентів з питань формування основ композиції, вивчення композиційних закономірностей, принципів і прийомів виразності та гармонізації образотворчих творів.

Дисципліна спрямована на розвиток творчих здібностей в садово-парковому мистецтві. Завдяки чому формується елементарна грамотність сприйняття творів мистецтва.

**Завдання дисципліни:** дати теоретичні знання для досконалого володіння законами композиції та образотворчої грамоти, вміло розбиратися з всіма проблемами в композиції та застосування в пошуку творчих ідей.

Програмою передбачене вивчення комплексу питань, проблем і положень щодо створення стійких, високо декоративних, естетично-цінних творів. Особисте художнє бачення, знання законів композицій, високо професійний рівень – ось три необхідні якості, якими повинен володіти студент для створення своїх творів мистецтва

У результаті вивчення дисципліни студент повинен:

**знати:**

- теоретичні основи і практичні методи композиції;
- основні засоби гармонізації середовища;
- основи концептуального проектування.

**Вміти:**

- користуватись композиційними прийомами та принципами для проектування паркових об'єктів;
- застосовувати відповідні прийоми садово-паркової композиції згідно функції об'єкту.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

**Інтегральна компетенція.** Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми професійної діяльності у галузі вирощування декоративних рослин, фітодизайні та флористиці, проектування, створення та експлуатації об'єктів садово-паркового господарства або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій і методів рослинництва, ландшафтної архітектури, садово-паркового будівництва та екології і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

**Загальні компетентності.**

- здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;
- здатність спілкуватися іноземною мовою;
- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- уміння планувати та організовувати свою професійну діяльність;
- здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт;
- здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

**Фахові компетентності:**

- здатність застосовувати знання зі спеціалізованих підрозділів науки (екології, ботаніки, дендрології, фізіології рослин, генетики та селекції декоративних рослин, ґрунтознавства міських екосистем, агротехніки вирощування декоративних рослин, проектування, формування та експлуатації компонентів садово-паркових об'єктів, захисту декоративних рослин від шкідників та хвороб, механізації садово-паркових робіт тощо);
- Здатність формувати композиційні ансамблі об'єктів садово-паркового господарства.

У результаті вивчення дисципліни студенти оволодіють наступними **програмними результатами навчання:**

- аналізувати основні етапи та закономірності історичного розвитку для формування громадянської позиції, національної гідності та патріотизму;
- прагнути до самоорганізації та самоосвіти;
- проводити літературний пошук українською та іноземними мовами і аналізувати отриману інформацію;
- планувати ефективно час для отримання необхідних результатів у виробництві.

У **структурно-логічній схемі** освітньої програми, дисципліна основи композиції викладається у п'ятому семестрі.

**Місце дисципліни в навчальному процесі.**

Дисципліна «Основи композиції та образотворчого мистецтва» базується на наступних дисциплінах:

- філософія;
- вища математика;
- фізика.

На «Основи композиції та образотворчого мистецтва» в свою чергу опираються такі дисципліни:

- основи містобудування;
- озеленення населених міст;
- садово-паркове будівництво.

### 3. Програма навчальної дисципліни

#### Модуль 1. Художній образ

**ЗМ 1. Тема 1. Вступ. Методи виразності художнього образу.** Стиль, форма. Поняття і предмет композиції. Візуальне сприймання та джерела творчості художника. Композиція картини.

**Тема 2. Принципи композиції.** Визначення композиції, роль і значення її у структурі художнього твору. Ознаки композиційної побудови. Принципи композиції.

**ЗМ 2. Тема 1. Колір та його властивості.** Кольоровий вплив. Кольорова гармонія. Просторова дія кольору. Теорія кольорової виразності.

*Topic 1. Color and its properties. Color effect. Color harmony. Spatial effect of color. Theory of color expressiveness.*

**Тема 2. Перспектива.** Лінійна перспектива. Фронтальна перспектива. Перспектива пейзажу. Повітряна перспектива.

#### Модуль 2. Сприйняття форми на площині. Методи гармонізації композиції.

**ЗМ 3. Тема 1. Малюнок.** Малюнок та його види. Світлотінь в малюнку. Тон в малюнку. Робота над лініями.

**Тема 2. Сприйняття форми на площині.** Організація композиції. Закони композиції (рівновага, композиційний центр, єдність та підпорядкованість). Поняття «цілісність композиції». Композиційний центр. Співрозмірність всіх частин композиції між собою і до цілого. Підпорядкування компонентів композиції та композиційних засобів ідейному задуму твору.

**ЗМ 4. Тема 1. Методи гармонізації композиції.** Ритм та метри, їх особливості та відмінності. Контраст, нюанс, тотожність основні аспекти їх застосування та вплив на сприйняття композиції.

**Тема 2. Пропорції та масштаб.** Пропорції в композиції. Пропорція – одне з головних засобів, що застосовуються у мистецтві, архітектурі, техніці, художньому конструюванні. Пропорції знаходяться у нерозривному зв'язку з іншими засобами гармонізації, зокрема з масштабністю.

#### Модуль 3. Основні закони пейзажного живопису

**ЗМ 5. Тема 1. Основні етапи опанування пейзажу.** Вивчення основних прийомів передачі пластики предметів у живописі. Способи та прийоми побудови зображення основних елементів пейзажу.

**Тема 2. Способи та прийоми побудови зображення основних елементів пейзажу.** Художня своєрідність малювання пейзажу як засобу

відображення дійсності. Передача простору і об'єму на площині під час малювання пейзажу Повітряна перспектива в зображенні пейзажу.

**Тема 3. Поняття та взаємозв'язки тонових відносин в живописі.**  
Принципи тонових відносин. Тонова шкала. Загальний тон живописного твору.

#### 4. Структура навчальної дисципліни

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин								
	денна форма					заочна форма			
	всього	у тому числі				всього	у тому числі		
		л	п		с.р.		л	п	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
<b>Модуль 1. Художній образ</b>									
<i>Змістовий модуль 1.</i>									
<b>Тема 1.</b> Методи виразності художнього образу.	8	2	6		-				
<b>Тема 2.</b> Ознаки та характеристика композиції.	10	2	2		6				
<b>Разом за змістовим модулем 1</b>	<b>18</b>	<b>4</b>	<b>8</b>		<b>6</b>				
<i>Змістовий модуль 2</i>									
<b>Тема 1.</b> Колір та його властивості <i>Topic 1. Color and its properties</i>	12	4	2		6				
<b>Тема 2.</b> Перспектива	12	4	2		6				
<b>Разом за змістовим модулем 2</b>	<b>24</b>	<b>8</b>	<b>4</b>		<b>12</b>				
<b>Разом за модулем 1</b>	<b>42</b>	<b>12</b>	<b>12</b>		<b>18</b>				
<b>Модуль 2. Сприйняття форми на площині. Методи гармонізації композиції.</b>									
<i>Змістовий модуль 3</i>									
<b>Тема 1.</b> Малюнок	14	4	4		6				
<b>Тема 2.</b> Сприйняття форми на площині. Організація композиції. Закони композиції (рівновага, композиційний центр, єдність та підпорядкованість).	10	2	2		6				
<b>Разом за змістовим модулем 3</b>	<b>24</b>	<b>6</b>	<b>6</b>		<b>12</b>				
<i>Змістовий модуль 4</i>									
<b>Тема 1.</b> Методи гармонізації композиції (ритм, контраст, нюанс, тотожність).	10	2	2		6				
<b>Тема 2.</b> Пропорції та масштаб.	10	2	2		6				
<b>Разом за змістовим модулем 4</b>	<b>20</b>	<b>4</b>	<b>4</b>		<b>12</b>				
<b>Разом за модулем 2</b>	<b>44</b>	<b>10</b>	<b>10</b>		<b>24</b>				
<b>Модуль 3. Основні закони пейзажного живопису</b>									
<i>Змістовий модуль 5</i>									
<b>Тема 1.</b> Основні етапи опанування пейзажу.	12	2	4		6				
<b>Тема 2.</b> Способи та прийоми побудови зображення основних елементів пейзажу. (запрошений лектор Семенова О.В., кандидат педагогічних наук, старший викладач, кафедра образотворчого мистецтва Уманський державний педагогічний університет ім. П. Тичини)	12	2	4		6				



<b>Тема 3. Поняття та взаємозв'язки тонових відносин в живописі.</b>	10	2	2		6				
<b>Разом за змістовим модулем 5</b>	<b>34</b>	<b>6</b>	<b>10</b>		<b>18</b>				
<b>Разом за модулем 3</b>	<b>34</b>	<b>6</b>	<b>10</b>		<b>18</b>				
<b>Всього годин</b>	<b>120</b>	<b>28</b>	<b>32</b>		<b>60</b>				

### 5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1.	ЗМ1. Засоби композиції. Лінія. Крапка. Пляма	6	
2.	ЗМ1. Практичне використання графічних засобів виразності композиції.	2	
3.	ЗМ2. Ахроматична композиція. Психологія кольору та його застосування.	2	
4.	ЗМ2. Перспектива в малюнку.	2	
5.	ЗМ3. Світлотінь в малюнку. Робота над лініями.	4	
6.	ЗМ3. Застосування на практиці методів гармонізації композиції (рівновага, композиційний центр, єдність і підпорядкованість).	2	
7.	ЗМ4. Застосування на практиці методів гармонізації композиції ( ритм, контраст, нюанс, тотожність).	2	
8.	ЗМ4. Пропорції та масштаб.	2	
9.	ЗМ5. Основні етапи опанування пейзажу.	4	
10.	ЗМ5. Способи та прийоми побудови зображення основних елементів пейзажу.	4	
11.	ЗМ5. Поняття та взаємозв'язки тонових відносин в живописі.	2	
	<b>Разом</b>	<b>32</b>	

### 6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1.	Сприйняття форм	4	
2.	Передача фактури предметів	4	
3.	Перспектива в роботах відомих художників різних епох.	4	
4.	Перетворення площини в об'єм	4	
5.	Побудова об'єктів у фронтальному та кутовому положенні	6	
6.	Світло і тінь у виявленні об'єму предметів	4	
7.	Фізика кольору та кольоровий вплив.	4	
8.	Просторовий вплив кольору	4	
9.	Основні прийоми виконання контуру	6	

	форми предмета та їх значення в мистецтві живопису		
10.	Види та техніки виконання малюнка	4	
11.	Основні прийоми художнього письма	4	
12.	Аналіз робіт відомих художників-пейзажистів	4	
13.	Ергономічні аспекти проектування середовища	4	
14.	Еволюція предметно-просторового середовища в системі культури	4	
	<b>Разом</b>	<b>60</b>	

## 7. Індивідуальні завдання

1. Художній образ.
2. Форма в основі композиції.
3. Стил в основі композиції.
4. Стилзація в основі композиції.
5. Трансформація в основі композиції.
6. Колір в основі композиції.
7. Хроматичні кольори.
8. Ахроматичні кольори.
9. Теорії кольорових сполучень.
10. Фізіологічна дія кольору.
11. Фізичні асоціації кольору.
12. Емоційні асоціації кольору.
13. Дія і можливості кольору.
14. Характеристики кольору.
15. Гармонічні кольори.
16. Контрастні кольори.
17. Родинно-контрастні кольори.
18. Фактура в основі композиції.
19. Сприйняття форми на площині.
20. Рівновага в основі композиції.
21. Єдність в основі композиції.
22. Підпорядкованість в основі композиції.
23. Композиційний центр в основі композиції.
24. Ритм в основі композиції.
25. Метр в основі композиції.
26. Контраст в основі композиції.
27. Нюанс в основі композиції.
28. Тотожність в основі композиції.
29. Пропорція в основі композиції.
30. Масштаб в основі композиції.
31. Фронтальна композиція.

- 32.Об'ємна композиція.
- 33.Глибинно-просторова композиція.
- 34.Домінантна в основі композиції.
- 35.Композиційна вісь в основі композиції
- 36.Які предмети вважаються натурою для вивчення їх і малювання у фронтальному положенні?
- 37.Правила зображення умовно-полосатих предметів.
- 38.Сприймання натури, що відіграє у цьому головну роль.
- 39.Зображення об'ємних предметів у перспективі.
- 40.Характеристика науково-пізнавального малюнка.
- 41.Основний вид зображення в оволодінні грамотою реалістичного зображення.
- 42.Що передає технічний малюнок?
- 43.Як поділяються художні малюнки?
- 44.Характеристика навчального малюнка.
- 45.Видатні українські художники реалістичного малюнка.
- 46.Як визначаються основні пропорції предмета?
- 47.Характеристика умовно плоских малюнків в Єгипті (2-4 тис. р. до н. е.).
- 48.Малюнки пейзажу, квітів, тварин і людини в Китаї.
- 49.Геометричні тіла і каркасні геометричні моделі.
- 50.Художники-реалісти, які відобразили в картинах простір.
- 51.Лінійна перспектива в образотворчому мистецтві.
- 52.Повітряна перспектива в образотворчому мистецтві.
- 53.Якими видатними художниками були систематизовані основні закони перспективи?
- 54.Рамка в методиці перспективного малювання і хто її вперше запропонував?
- 55.Правила передачі об'ємних предметів у просторі.
- 56.Зображення куба у перспективі.
- 57.Зображення предметів прямокутної форми у перспективі в положенні під кутом.
- 58.Зображення предметів циліндричної форми.
- 59.Зображення предметів циліндричної форми в кутовому положенні.
- 60.Зображення предметів циліндричної форми.
- 61.Зображення предметів конічної форми в кутовому положенні.
- 62.Зображення кулі та предметів кулястої форми.
- 63.Зображення предметів комбінованої форми.
- 64.Правила зображення натюрмортів.
- 65.Правила зображення форм рослинного світу.

- 66.Зображення гілки.
- 67.Правила зображення квітів.
- 68.Послідовність зображення букетів.
- 69.Зображення натюрморту із квітів.
70. Принципи зображення рослинних форм на малюнку.
- 71.Знамениті художники, які присвятили творчість натюрморту.
- 72.Що потрібно знати при зображенні пейзажу.
- 73.Визначення ширини і довжини книжки в перспективі.
- 74.Правила аналізу зображення інтер'єру на картинах відомих художників.
- 75.Зображення інтер'єру та правила його виконання.
- 76.Композиція малюнка та її визначення.
- 77.Розмір стіни розміщеної у фронтальному положенні та його визначення.
- 78.Предмети інтер'єру та їх зображення.
- 79.Пейзаж в образотворчому мистецтві.
- 80.Зображення пейзажу.
- 81.Типова помилка в зображенні пейзажу.
- 82.Відомі художники-пейзажисти.
- 83.Ступінь насиченості планів пейзажу.
- 84.Правила передачі об'ємних предметів у просторі.
- 85.Підоснови зображення куба у перспективі.
- 86.Кутове зображення предметів прямокутної форми у перспективі.
87. Основи правила зображення форм тваринного світу.
- 88.Зображення моделі тварини в русі.
- 89.Як сприймається в реальній дійсності просторове середовища?
- 90.Як обмежується в малюку просторове середовище?
- 91.Основи теоретичної композиції на картинній площині.
- 92.Аналіз корит знаменитих художників.
- 93.Основні закони композиції.
- 94.Хто вперше запропонував зображувати рамку в методиці перспективного малювання?
- 95.Які предмети вважаються натурою для малювання у фронтальному положенні?

## **8. Методи навчання**

Для засвоєння матеріалу курсу дисципліни «Основи композиції та образотворчого мистецтва» використовуються наступні методи навчання:

– пояснювально-ілюстративний метод (студенти здобувають знання, слухаючи розповідь, лекцію, з навчальної або методичної літератури, через екранний посібник у "готовому" вигляді; сприймаючи й осмислюючи факти, оцінки, висновки, вони залишаються в межах репродуктивного

(відтворювального) мислення; застосовується для передавання значного масиву інформації, викладення й засвоєння фактів, підходів, оцінок, висновків).

– репродуктивний метод (застосування вивченого на основі зразка або правила; діяльність тих, кого навчають, є алгоритмічною, тобто відповідає інструкціям, розпорядженням, правилам - в аналогічних до представленого зразка ситуаціях).

– метод проблемного викладення (використовуючи будь-які джерела й засоби, до викладання матеріалу, ставиться проблема, формулюється пізнавальне завдання, а потім, розкриваючи систему доведень, порівнюючи погляди, різні підходи, демонструється спосіб розв'язання поставленого завдання; студенти стають співучасниками наукового пошуку).

## 9. Методи контролю

Протягом семестру: усне опитування, захист практичних робіт, оцінка якості виконання графічних робіт, модульне тестування.

Підсумковий контроль: залік.

## 10. Розподіл балів, які отримують студенти

Навчальна дисципліна передбачає залік, де нижче описано критерії та шкала оцінювання знань і умінь студентів, розподіл балів, що присвоюються студентами за різні види робіт (100 балів протягом семестру)

Поточне (модульний) контроль											Сума
Модуль 1				Модуль 2			Модуль 3				100
ЗМ1	ЗМ2	ЗМ3	ЗМ4	ЗМ5	ЗМ6	ЗМ7	ЗМ8	ЗМ9	ЗМ10	ЗМ11	
9	9	9	9	9	9	9	9	9	10	9	

## Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, РГР, практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано обов'язковим повторним вивченням дисципліни

## 11. Методичне забезпечення

1. Методичні вказівки для виконання практичних робіт з дисципліни «Основи композицій» /Величко Ю.А., Умань, 2018 – 34 с.
2. Ландшафтна графіка. Альбом № 1. Взірці умовних позначень для використання креслень з ландшафтного проектування /Укл. Жирнов А.Д. К.: ДАКККіМ, 2001. 26 с.
3. Ландшафтна графіка. Альбом № 2. Графічний аналіз зображень дерев для виконання проектів з ландшафтного проектування /Укл. Жирнов А.Д. К.: ДАКККіМ, 2001. 32 с.
4. Ландшафтна графіка. Альбом № 3. Зображення інших елементів ландшафту. /Укл. Жирнов А.Д. К.:ДАКККіМ, 2001. 38с.
5. Величко Ю.А. Методичні вказівки для виконання практичних робіт з дисципліни «Основи образотворчого мистецтва» для студентів спеціальності 206 «Садово-паркове господарство». Умань, 2019. – 34 с.
6. Методичні рекомендації з самостійної роботи студентів «Загальні відомості про навчальний рисунок». Київ, 2000. – 23 с.
7. Методичні рекомендації з самостійної роботи студентів «Рисунок та живопис пейзажу». Київ, 2000. – 32 с.

## **12. Рекомендована література**

### **Базова**

1. Кириченко М. А., Кириченко І. М. Основи образотворчої грамоти : навч. посіб. Вид. 2-ге. Київ: Вища школа, 2002. 191 с.
2. Костенко Т. В. Основи композиції та тривимірного формоутворення : навч.-метод. посіб.: Харків: ХДАДМ, 2003. 256 с.
3. Михайленко В.Є. Основи композиції (Геометричні аспекти художнього
4. формотворення) / В.Є. Михайленко, М.І. Яковлев: навч. посіб. для студ. вищих навч. Закладів. – К.: Каравелла, 2004. – 304 с.

### **Допоміжна**

1. Бучинський С.Л. Основи грамоти з образотворчого мистецтва. К.: Радянська школа, 1981. 120с.
2. Хмельовський О., Костукевич С. Графіка й основи графічного мистецтва : навч. посіб. Кн. 1. Луцьк: Луцький держ. технічний ун-т, 2003. 160 с.
3. Яремків М. Композиція: творчі основи зображення : навч. посіб. Тернопіль: Підручники і посібники, 2005. 112 с.

### **Інформаційні ресурси**

1. Голубєва О.Л. Основи композиції. Навчальний посібник  
URL: <http://um.co.ua/1/1-7/1-7634.html>
2. Композиція. Енциклопедія Сучасної України : веб-сайт. URL:  
[http://esu.com.ua/search\\_articles.php?id=4386](http://esu.com.ua/search_articles.php?id=4386)

3. Поняття і види композиції в образотворчому мистецтві : веб-сайт. URL: <http://www.pedahohikam.net/nervs-1079-1.html>
4. Основи композиції URL: <https://www.google.com.ua/>
5. Яремків Михайло. Основи композиції. Підручник. URL: <https://studfiles.net/preview/5453999/>

### **13. Зміни у робочій програмі на 2022-2023 навчальний рік**

В робочій програмі з дисципліни «Основи композиції та образотворчого мистецтва» було уточнено та деталізовано теми практичних робіт ЗМ1. Оновлено рекомендовану літературу.